

תורה ומידות טובות

פרשת קורח | עלון מספר 227 | כניסת שבת: 19:30 (לנוהגים 40 דק' 19:10) יציאת שבת: גאונים: 20:21 ר"ת: 21:18

אורחות חיים

אחד הדברים שהכי צריך להזהר מהם בהקשר של מחלוקת, הוא הזהירות בכבודם של גדולי ישראל. הדבר אף נכנס תחת ההגדרה של אחד מיסודות עמו - "אמונת חכמים".

בואו נתבונן. נחשוב על ששת ימי בראשית: כל העולם עומד לפני ההשלמה של הבריאה. מליוני צמחים, הרים וגבעות, חיות ובהמות ומגוון יצורים, כשבראש ניצבת הבריאה החשובה ביותר - האדם.

הקדוש ברוך הוא מסיים לברוא את עולמו המופלא, וכל הבריאה הזו עומדת לפני הפרסום העצום של כבוד שמים המוטל על האדם. אבל לא, לא הכל מוכן.

אני זוכר כיצד אבי מורי שליט"א היה מתאר לנו זאת, כיצד כל הבריאה נעצרת. הוא המתיק בלשונו לתאר בציוויות כיצד חווה כבר רוצה להדליק נרות שבת, אבל אדם הראשון אומר לה: "רגע, יש עוד דברים נצרכים שעוד לא נבראו, הבריאה עוד לא הושלמה".

מה עוד צריך להיברא?

המשנה במסכת אבות (ה, ו) מביאה רשימה של עשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות, והראשון מביניהם הוא 'פי הארץ'. הבריאה המיוחדת שנועדה לבלוע את קורח ועדתו, אלפי שנים מאוחר יותר.

ההבנה בכך היא, כי אחד מיסודות האמונה של כלל ישראל היה תלוי כאן על הכף, והיה צריך לקבוע בצורה חדה וברורה את גנותו של קורח לעד, ולעומתה את מעלתם של גדולי ישראל ומנהיגי העם לדורי דורות.

האמונה בתורה, ואפילו כל התכלית של הבריאה - תלויים באמונת חכמים! מבהיל הרעיון. (מתוך 'אולמותיכם למלא')

מענייני הפרשה

מאת הגאון הגדול אב"ד בד"צ "זרע אמת" ואב"ד "יורה דעה" **נזרנו הרב נסים יעקב עטייה שליט"א**

הזאת עתידה לצאת ממני ואני אשתוק? לכן השתתף לבוא לאותה בדיקה, ששמע מפי משה שכולם אובדים ואחד נמלט "והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש", טעה ותלה בעצמו, ולא ראה יפה.

והקשו המפרשים, מדוע לא הגנו על קרח כל אותם הצאצאים שעמדו לצאת ממנו?

והסבירו, שקרח זכה לשלשלת כה גדולה וחשובה, בזכות החטא עצמו, ואלמלא חטא לא היה זוכה לזה. וההסבר הוא, אמנם קרח חטא גדול במה שהעז פניו נגד משה רבינו להכחישו בנבואה ובתורה, לכן גם נענש בעונש שלא היה כמוהו בעולם.

אמנם כיון שסוף סוף על ידי הנס שבלעתם האדמה נתאמתה ונתחזקה נבואת משה רבינו ביתר חוזק, וזה נתגלגל על ידו, אין הקב"ה מקפח את שכרו, וזכה שיצא ממנו שמואל ששקול כמשה ואהרן, וכן לכ"ד משמרות כהונה.

ומצינו עוד מספר דוגמאות בדברי חז"ל, דאיתא במסכת גיטין (נז,): שמבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק.

וטעם הדבר, מכיון שעל ידי המן הוחזרו ישראל למוטב, וכמובא במסכת מגילה (יל,): גדולה הסרת הטבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להם לישראל.

וכן אמרו עוד שם, מבני בניו של סיסרא למדו תינוקות בירושלים, מבני בניו של סנחריב למדו תורה ברבים. א"כ רואים, שקרח שחשב להנצל בזכותם, הרי דוקא הם גרמו את עונשו הכבד, ובעונש שלו נתקדש שם שמים, וחלה כל ההשתלשלות הזו.

וזהו פשט דברי חז"ל שלקח מקח רע, שאמנם היה לקרח ריוח מהעבירה שעשה, שיצאה ממנו שלשלת כל כך גדולה, אולם זה מקח רע, מכיון שהוא עצמו סבל ממעשה זה.

אנו למדים ממעשה החמור הזה של קרח, שיש לו לאדם ללכת בתמימות, "תמים תהיה עם ה' אלקיך" (דברים יח, יג). "הולך בתום ילך בטח" (משלי י, ט). אסור לו לאדם לסטות מן הדרך אפילו כל שהוא, אפילו שיש לו רוח הקדש ורוח נבואה לראות את העתיד, וכמו שקרח ראה ברוח הקדש וסטה מן הדרך.

וכן מצינו במרגלים, שהסבירו המפרשים מדוע הוציאו דיבה על הארץ, כיון שראו ברוח קדשם, שבארץ ישראל הם לא יהיו נשיאים, לכן לא רצו לעלות וליכנס לארץ ישראל. ולא הבינו שהסיבה שהם לא יהיו נשיאים היא רק מפני חטאם הכבד, שהוציאו דיבה על הארץ.

שבת שלום!

ויקח קרח וטו, א. אמרו חז"ל במסכת סנהדרין (קט): אמר ריש לקיש, שלקח מקח רע לעצמו.

וצריכים להבין, מה הכונה מקח רע, דפתגם זה שייך לאדם שקנה חפץ מחבירו, וחשב שהוא חפץ טוב, ולאחר שקנה את החפץ התברר לו שהחפץ אינו טוב, בזה שייך לומר שקנה מקח רע, אבל בכל זאת קנה משהו, אבל כאן במעשה של קרח נאמר (לקמן טז, לג): "וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה, ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל", ולא נשאר שום זכר, ומה שייך לומר מקח רע? עוד צריכים להבין מהו המקח הרע?

אמנם אפשר להסביר, דאמרו חז"ל, שהטעם שנקרא בעל הממון עשיר, להורות כי הכסף מצד עצמו גורם רע לאדם.

אמנם אם האדם יוציא ממנו לצורך העולם הבא, הנקרא "יש" וכמו שנאמר (משלי ה, לא): "להנחיל אוהבי יש", לא יהיה לו רע מהכסף, שאין הכסף גורם רע לאדם אלא אם כן מוציאו רק לצורך הבלי עולם הזה בלבד.

לכן אותיות "עשיר" הראש והסוף אותיות "רע" ואותיות "יש" שהוא עולם הבא, מפסיקות בין אותיות "רע" כי על ידי שמשמש בכספו לצורך עולם הבא, לא יגרם לו רע בהוצאותיו שלצורך העולם הזה.

וידוע שקרח היה עשיר גדול, שנגלה לו אחד מהאוצרות שאצר יוסף לפרעה, והעושר הזה הטביע בו מידת הגאווה, עד שבעבורה פקר בתורה ובנבואת משה רבינו, והיה צר עין בענייני העולם הבא.

נמצא שלא לקח מתואר "עשיר" אלא רק אותיות "רע" מכיון שנסתלק ממנו אותיות "יש", זה שאמרו חז"ל, מקח רע לקח לעצמו.

וזהו הפירוש (משלי כב, כח): "נבהל להון איש רע עין, ולא ידע כי חסר יבאנו", הכונה נבהל להון, עינו צרה בממונו להשתמש בו לצורך מצוות, איש רע עין, ולא ידע כי חסר יבאנו, שיחסר אותיות "יש", מתואר "עשיר" וישאר "רע" עין.

ועוד, תיבת "עושר" חציה מורה על עבדות, וחציה מורה על שררה, דהיינו "עו" גימטריא "עבד", והחצי השני הוא אותיות "שר", דהיינו ישנו אדם שזוכה להיות שר על ידי העושר, וישנו אדם נעשה עבד על ידי העושר.

עוד מסבירים המפרשים את המקח רע שלקח קרח לעצמו, על פי דברי המדרש (תנחומא קמ"ה ה' הובא נכ"י פסוק ז), וקרח שפקח היה, מה ראה לשטות זו?

עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה שתצא ממנו, שמואל ששקול כמשה ואהרן, אמר, בשבילו אני נמלט. ועשרים וארבע משמרות עומדות לבני בניו וכולם מתנבאים ברוח הקדש, אפשר כל הגדולה

דעת גדולי רבותינו

זה קרוב לשלושים שנה כאשר סיפר לי החפץ חיים, פעם נוכחתי באספה בוילנה, באספה זו השתתפו כל הגדולים, גם ר' ישראל סלנטר היה נוכח, הקשיתי קושיא ואיש לא ידע להשיב עליה.

שאלתי: ניח כי אין לנו כח להלחם ברשעים, אולם מנין קבלנו את ההיתר לחלוק להם כבוד?! זה שאלתי וכולם החרישו.

לפני ל"ה שנה בערך כאשר נשרפה העיר ראדין, והקדוש בעל החפץ חיים ז"ל כתב אז מכתבי קול קורא לעזרת הנשרפים להדפיסם במכתבי עת, והיה צריך לכתוב לעורך ידוע, וכאשר בראש המכתב צריך לכתוב איזה תואר של כבוד.

והקדוש ז"ל לא ידע לשית עצות בנפשו אין לצמצם בהתואר שלא תהיה בו תיבה שאינה הכרחית. והיה במבוכה זאת כמה ימים, עד אשר החליט אין לכתוב. ואחר ששלחו את המכתב היה דואג ומצטער שמה לא נזהר כראוי וכתב איזה

תיבה שהיה אפשר בלעדה ונתן כבוד לרשע בלי הכרח.

ולפני י"ב שנים בא אותו האיש לעיר אחת במדינה זו, ועשו לו שם כבוד גדול ועצום, וכאשר סיפרתי מזה להקדוש ז"ל השיב "מה לך מתפעל כאשר נושאים... איזה כבוד מנחילים לו?! ואחרי רגע אמר: "מי יודע שמה בילדותו אמר אמן יהא שמיה רבא וגומלים לו בעוה"ז..." (נילוחי הגלות מאת הגר"א וסרמן זק"ל הי"ד)

כשהכו בחורים מהמועדון הציוני את בחורי הישיבה, אמר הגר"ר ברוך דב ליבוביץ' כי את הבחורים אין להאשים כי כן הוא חינוכם לשנוא את בני התורה. והעיקר הוא יסוד הרע, וכל זה לא בא אלא כדי שידעו בני התורה להתרחק מאוד מהציונות שיחושו שהיא חבלנית ומכאבת וכמו האב הרוצה להרחיק את בנו מהכלב מגררה בו שיתפוס את ידו, וידע להזהר ממנו. (נכתבי הגר"ר גרוזנצקי זק"ל)

אחד מהרבנים פנה במכתב להגאון הק"ר אלחנן וסרמן זצוק"ל וטען כנגדו על ביטויי החריפים במאמרו כנגד הציונות והמזרחי - הרי שנינו (פסחים ג.) לעולם לא יוציא אדם דבר מגונה מפיו, שהרי עיקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו, שנאמר מן הבהמה אשר איננה טהורה (בלאשית ו) וכו' עיי"ש.

וענה לו - שיעיין בדברי הבעל המאור שם על אותה גמ' שכתב ז"ל - כל היכא דכי הדדי ניהו משתעי בלשון כבוד וכו' ובלבד שלא יהא לשון מגונה.

וטמא דכתב באורייתא איננו לשון מגונה לפי שצריך הכתוב להזהיר את ישראל ולהפרישם מכל טומאה כדכתיב והזרתם את בני וגו' עכ"ל. הרי מבואר להדיא שבמקום שצריך להזהיר בני"י ולהפרישם מטומאה ומרע אין שייך לשון מגונה ואדרבה כך היא דרכה של תורה... (מתוך "עקבתא למשיחא").

סיפור לשבת - בטרם חלפו דקות ספורות מעת קומו כבר היה הגרי"ש זצ"ל ניצב על רגליו ומברך ברכות השחר בכוונה עצומה ומיד אח"כ יושב ולומד בהתלהבות מופלאה...

ועל כן, אם מובא בהלכה שיש לעמוד בתפילה, אזי גם אדם בגיל כזה, הניצב לאחר שעות רבות של עמל עצום בתורה, אינו מוותר על דבר.

מגיע לבית הכנסת ואומר פסוקי דזמרה מילה במילה בכוונה עצומה עד כלות הנפש. שהרי מבין הוא ויודע, כי אלו תפילות דוד בן ישי המחברות בין קודשא בריך הוא לבניו. ואם כן, היאך אפשר להחמיץ אפילו מילה אחת, וכיצד ניתן להסיח את הדעת אף לרגע קט, בעת שאדם חי ומרגיש בידיעה חושית את הווית "שוויתי ה' לנגדי תמיד!" נשקפה כמו שחר.

נכד רבינו, הרב ליפא ישראלזון, מספר: פעמים רבות פנה אלי המגיד רבי שלמה לוינשטיין, כשבקשתו אחת: לחזות בדמות קדשו של רבינו השובש שוקד על תלמודו בטרם שחר. בתקופה מסוימת בה התחזקו כוחותיו של סבי, מצאתי את השעה הכשירה למלא את הבקשה.

כמובן שלא הרהבתי עוז להכניס אנשים לבית סבי ולהפריעו בשעות לימודו, ולכן דברתי עם רבי שלמה קודם מעשה, וסיכמתי עימו שיעמוד במרפסת הבית, ובשעה היעודה אגש ואסיט את הווילון, כדי שיעלה בידו להביט מעבד לחלון הפתוח בדמות רבינו ההוגה בתורה הקדושה.

ואכן באחד הלילות, בשעה שתיים לפנות בוקר, ניצב רבי שלמה במרפסת המדוברת. כאשר רבינו התיישב על מקומו, ניגשתי אל החלון וצידדתי את הווילון, שמצדו השני עמד רבי שלמה אחוז צפייה.

במשך שעות ארוכות עמד רבי שלמה בדומייה, כשעיניו נעוצות בדמותו הטהורה של רבינו הקודא לאישו את ברכת התורה ולאחר מכן פוצח בלימוד ערני ורב שעות, כשהמיית קולו הענוגה נישאת אל חלל הלילה.

עם בוקר, כאשר יצאתי מן הבית, פגשתי את רבי שלמה שהכריז בקול רועד מהתרגשות: "עכשיו אני מבין מזה נקרא 'התפלל'! כאשר רואים אדם בגילו של רבינו העומד ומשתפך בתפילת 'הוערב נא' בבקשה ובתחנונים, ניתן להבין כיצד צריך להתפלל ואיך צומח גדול בתורה כמו הגרי"ש אלישיב!" (מהוד: עמודו של עולם, על הגרי"ש אלישיב זק"ל)

מידי פעם, כשהרגיש חזק דיו, היה קם לבדו בזריזות אופיינית, בעוד סובביו משתוממים לראות את גבורתו עליאית וכיצד הוא מקיים כפשוטו את מאמר חז"ל: "הווי... גיבור כארי לעשות רצון אבין שבשמים."

לא אחת קם רבינו ממשכבו לאחר שינה מועטת בלבד, בעוד בני הבית מעלים חרס בניסיונותיהם להפציר בו שינוח עוד מעט. כל הבקשות וההפצרות לא הועילו במאומה - תמיד היה מתעורר ותיכף נעמד על רגליו כהרגלו מימים ימימה!

באחד הלילות לאחר שקם ממשכבו, התבטא מרן באוזני נכדו ואמר: "אנשים מתפעלים מכך שאני קם ללמוד בזמן קבוע, כשהולכים לישון מוקדם אין כל מניעה לקום מוקדם, ולכן אני מקפיד על כך ביותר!"

"כדי מאד!" הוסיף מרן, "לחנך לעניין זה את הבחורים כדי שפינימו את חשיבותה של השינה המוקדמת." אף בעת זקנותו המופלגת נהג לקום על רגליו בזריזות עצומה בעת אמירת קדיש, בחזרת הש"ץ, בקריאת התורה ולכבוד כל דבר שבקדושה, כעומד לקראת מלך.

בשנת חיי האחרונה, בעת שהדליק את נרות החנוכה בחצר ביתו כמנהגו, לא נעתר בשום אופן לבקשת מלוויו, שהפצירו לו לברך בישיבה, ואימץ את עצמו בכוחות על אנושיים לברך כשהוא ניצב על רגליו כבדות הימים, בלא להסתמך על שום היתר וקולות הלכתיות של זקן וחולה.

באותה תקופה, לא גברה חולשתו, עד שלא היה מסוגל להזדקף ללא תמיכת בני ביתו. ברם כן היה הדבר לצרכי חוליו, אך בעיני דבר שבקדושה מסר את גופו ונפשו ועמד על רגליו בדרך של היפך הטבע הארצי.

לא היתה זו כי אם עקידה, שעקד את כל נימי גופו ונפשו על מזבח התורה והעבודה כדי לקיים את ההלכה בתכלית ההידור. מראה מרן, העומד על רגליו הישישיות ומוציא מפי את מילות ברכת ההדלקה, הברה אחר הברה בביטוי שפתיים ובענימה, נותר חקוק בלב כל רואיו לעד.

כל המביט בו ראה אדם בגיל מאה שנים, שהתורה הינה נשמת אפו ועצם חייו, וכאשר הוא מגיע לעניין של הלכה אין ניכר בו כל שמץ של עצלות.

אהבת התורה המופלאה שבערה ברבינו, יקדה בו כיקוד אש, עד שהעיד על עצמו כי מעולם לא נרדם תוך כדי לימודו וזאת על אף שצמצם את רגעי שנתו ומנוחתו לזעיר מזעיר. בימי זקנותו המופלגת כה גברה חולשתו, עד שכוחותיו לא עמדו לו אף בכדי לרכוס את כפתוריו חולצתו ולהחזיק את גביע היין בעת שקידש עליו בשבת.

אך אף על פי כן בעת לימודו בסדריו הקבועים - התחזק כאש להבה והגה בתורה בכוחות בלתי נתפסים, כנגד דרך טבע החומר. מחזה מופלא היה לראות את מרן משכים לעבודת יומו. בכל עת כשניעור משנתו, בין ביום ובין בלילה, לא היה ממתין בשכיבה ולו שניה אחת, אלא מסיר מעליו מיד את השמיכה, מונק ממיסתו נוטל את ידיו וחוזר לתורתו האהובה.

כל צאצאיו מעידים כיצד במו עיניהם ראו כי עם הקיצו משנתו, היה רבינו מתנער ממשכבו, קם ממיסתו ומציב רגליו על הארץ. וכל זאת אף בהיותו בן מאה שנים! בטרם חלפו דקות ספורות מעת קומו, כבר היה רבינו ניצב על רגליו ומברך ברכת התורה בכוונה עצומה. לאחר מכן היה יושב במקומו אל מול הגמרא ומנגן את הווית אבוי ורבא בחיוניות ובהתלהבות מופלאה, כשהוא נראה כעוסק בלימוד כבר במשך שעה ארוכה. לפתע לא ניכרה עליו שמץ חולשה, דומה היה כי הוא בשיא כוחו ואונו.

במשך שעות ארוכות, מן השעה שתיים לפנות בוקר ועד לעת תפילת שחרית, ישוב היה כעלם צעיר לימים אל מול הגמרא הפתוחה ולומד בקול ערב ובמתיקות נפלאה. גם כשסבל משבר בחוליה, והרופאים הזהירו אותו שבמצבו הרפואי אסור לו לבצע תנועות חדות, לא אבה להשלים עם הדבר,

ואף על פי שמנהגו הסב לו סבל רב, המשיך לקום כארי ולשבור את טבע העצלות החומרית. בשנותיו המאוחרות לא תמיד היה בכוחו לקום בכוחות עצמו, ופעמים רבות נזקק לעזרה, אך הוא מצדו לא המתין אף רגע קט ומיד ביקש מבני הבית שיסייעו לו לקום ממיסתו.

מעיוני המשפט

נזאת הגאון הגדול אב"ד בד"צ "זרע אמת" ואב"ד "יורה דעה" מורנו הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

במכתשת מנדנד בזה את כיסויי החבית וכיו"ב אפילו אם נבנתה החצר אחר שבא המזיק לכאן, צריך המזיק להרחיק נזק, עיי"ש.

וא"כ בניד"ד שהפעלת המזגן מחדשת נזילת המים ואדים וחום המזיקים לגג בכל פעם שמופעל המזגן, יש בזה גדר "גירי שמתחדש" וצריך לסלק הנזק בכל ענין וכ"פ הגרעק"א (סו"ס קנ"א) שבזה לא מועיל סמיכה בהיתר. אמנם עדיין יש לדון שיש צד להיתר מדין חזקת תשימישין מכיון שהעליון החזיק כמה חודשים בשימוש המזגן עד שמיחה בו התחתון כשבא לבנות, נמצא שהחזיק בתשמיש זה, ולאורה מועיל חזקה בכה"ג גם אם נדון את מקום המזגן המחובר בכותל, כעומד במקום משותף, שגם בחצר השותפין השותף מחזיק על חבירו, אם עשה מחיצה ודבר קבוע שבזה השותפין מקפידין זע"ז, ואם עשו מחזיקין זע"ז אם לא מיחו וכמבואר בשו"ע (חור"מ סו"ס ק"מ), וכ"ש שאם אין מקום המזגן נידון כחצר השותפין רק בשטח פרטי שהחזיק בחזקת תשימישין כדן מוציא מרזב או מזחילה על חצר חבירו, שמבואר בריש סימן קנ"ג שיש בזה חזקת תשימישין, ומצד זה אפילו דהוי גיריה המתחדש מועלת חזקתו, שהרי מחל לו חבירו על תשימיש זה, ובחזקת נזיקין מועיל אפילו בגירי המתחדש רק מצד סמך בהיתר לחוד כתבו האחרונים הנ"ל דלא מועיל בגירי המתחדש, אבל כשיש חזקה מועיל היטב.

אמנם עדיין דין זה אינו ברור, מכיון שזה תלוי במחלוקת ראשונים בדין פותח חלון על חורבת חבירו אם הוא חזקה, שבשו"ע (חור"מ סי' קנ"ד סט"ז) יש מחלוקת ראשונים האם הוא חזקה או לא, שיש אומרים שכיון שבמעשה שעשה המזיק הנזק שפתח חלון שעומד להזיק לחבירו בהיזק ראייה לא אירע עדיין נזק והפסד לניזק, אין כאן דין חזקה ממה שלא מיחה, שכל שלא ניזק עדיין לא חשש למחות.

ועיין בחי' הגרעק"א (סס) שכתב שאפילו להסוברים שאין חזקה במקום שלא היה ניזוק עדיין זה לענין חזקת נזיקין שלא החזיק בזכות להזיק לחבירו בהיזק ראייה מחלונו ועליו למנוע הנזק, אבל מצד חזקת תשימישין שהחזיק בשימוש החלון לאור ולאור, מועיל החזקה ואין חבירו רשאי להאפיל עליו. אמנם בשו"ת מהר"א ששון (סי' פ"א-פ"ב) נקט שאפילו חזקת תשימישין אין, וכ"פ בשו"ת שמש צדקה (חור"מ סי' ל"ו) וכ"מ במג"א (ארו"ח סי' קנ"ד), וכן בנתיבות המשפט (חור"מ סי' קנ"ד סט"ו), וכן במהרש"ם (ח"ג סי' מ"ג).

ונראה לכאורה שכיון שיש מחלוקת ראשונים ופוסקים בחזקת תשימישין בכה"ג, נראה שלא ניתן לכופו לבטל התשמיש. וכ"פ הלבוש, והט"ז, והגר"א (סימן קנ"ה) שאין הכרעה בדבר לדעת הרמ"א, ולכן אין להוציא מיד המנוחק.

ועיין בשו"ת מהריב"ל (ח"ב כלל פ"ד-פ"ה), ובסוף קונטרס נזיקין להגרעק"א (בש"ת סי' קנ"א), ואפילו שהסמ"ע (רי"ט סי' קנ"ג) כתב לחלק במקום ספיקא דדינא במחלוקת הפוסקים בענייני חזקת תשימישין, בין חזקת נזיקין שעושה בשלו ממש רק מזיק ברשות חבירו, לחזקת תשימישין שעושה באוויר או בחצר חבירו, וכן בנתיבות המשפט מעין זה, מ"מ כבר כתבנו שיש כמה פוסקים דס"ל שמועילה חזקה בזה, ואין לכופו לבטל השימוש במזגן.

היוצא מכל האמור לעיל: מי שהתקין מזגן לדירתו, ולאחר כמה חודשים הרחיב שכנו שמתחתיו את דירתו,

אדם שהתקין מזגן ואחר תקופה שכנו החליט לבנות תחתיו ומתלונן על נזקים מהמזגן האם חייב להעביר את המזגן?!

ומרן השו"ע (חור"מ סי' קנ"ה סי"ט) פסק וז"ל: החופר בור לתוך שדהו ומכר חצי השדה, ובא הלוך לחפור גם הוא בור, צריך להרחיק כל שיעור הרחקה אפילו אם היתה עשויה לבורות, כיון שהראשון בהיתר עשה, שהרי בשלו חפר. הגה: וכן מותר לעשות בכל נזקין אלו בשלו, כשאין שם דבר הנזוק, חוץ מחפירת בור אלל עדה העשויה לבורות (טור נזק ר"ח והח"ו והלא"ש). ויש חולקין בזה (שם נזק כ"ט ק"י והר"ק), עכ"ל.

ועיין בבאר הגולה (אות א'), ובשו"ת פני יהושע (ח"א חלק חור"מ ס"א לה), ונתיבות המשפט (סס), חידושים סק"ה), וסמ"ע (סס, סק"ז, וסק"ל) שהעלו שדעת מרן המחבר לפסוק כרבנו חננאל ור"ת שרשאי המזיק לסמוך אם אין הניזק בשעה שסומך ואינו מזיקו כעת.

אמנם בשו"ת הגרעק"א (סי' קנ"א) כתב שמרן המחבר לא התייר רק באופן ששניהם מזיקים זל"ז מכיון שלשניהם שם מזיק וניזק אם קדם הראשון אינו חייב להרחיק, אבל כשאחד מזיק והשני ניזק לא מועיל ההקדמה וחייב להרחיק נזקו, מכיון שהדבר ספיקא דדינא, אין נראה להיתר.

וא"כ ניד"ד לכאורה תלויה במחלוקת זו, מכיון שהעליון סמך את המזיק, דהיינו הצינור של המזגן, קודם שבנה והוסיף התחתון חדר ותקרת גבס מעליה, ונמצא שלפי רוב האחרונים אי"צ להרחיק, וכפי הכרעה מרן השו"ע. אמנם לדעת הגרעק"א, יש מקום לחשוש ולהרחיק הנזק. אולם אפשר לומר שבניד"ד אפילו לדעת האוסרים בהקדמת המזיק, אין העליון צריך להרחיק הנזק של ניקוז המים, מכיון שהתוס' (נ"ב יז: ד"ה ממחיק) כתבו שאפילו להפוסקים שאוסרים על המזיק להקדים ולסמוך, הוא רק באופן שמתחילה משעת סמיכת המזיק יש כבר היזק כל שהוא למקום, כגון סומך גפת ודבר חם המקלקל את הקרקע שלא יוכל לחפור בו השני כ"ל, מ"מ יש כאן איזה ענין קלקול נזק אבל אם מעיקרא אין דבר המזיק עושה שום פעולת נזק בחצירו של השני, כיון דקיל כר' יוסי' דס"ל שעל הניזק להרחיק את עצמו אי"צ להרחיק לכו"ע.

והנה מרן הבי"ת תמה ע"ד הטור שהביא מחלוקת ראשונים הנ"ל בדין סומך קודם שבא הניזק, שמאחר שקי"ל כר' יוסי' אין נפק"מ במחלוקת זו, שהרי לא הוי גירי דיליה כל זמן שאין היזק. אמנם דעת הרמב"ן שאפילו שאין הניזק כאן ולא התחיל הנזק נקרא היזק דגירי דיליה, מכיון שאילו היה הכותל הוי גיריה, גם עכשיו נקרא גיריה הוא. ולמאן דאסר גם בהקדים המזיק עליו להרחיק.

והנה נראה שבניד"ד יתכן שלכו"ע יהיה אסור ולא תועיל ההקדמה, ויש בזה דין הרחקת נזיקין, וכמ"ש הנתיבות המשפט (סי' קנ"ה סק"ג צנילוריס) שבהיזק שמתחדש בכל יום לא מועיל סמיכה בהיתר, וצריך לסלק את הנזק בכל ענין, וכמו שמבואר שם בשו"ע (חור"מ סי' קנ"ה סט"ו) בענין כותשי הריפות שאם בשעה שכותש חייטים

שאלה: אדם שהתקין מזגן לדירתו, ואחר תקופה, שכנו שגר מתחתיו הרחיב את דירתו ובנה עוד חדר ועשה תקרה מגבס, וטוען כעת שצינור הניקוז מהמזגן של השכן נוטף מים ומקלקל את תקרת הגבס שלו, ודורש מבעל המזגן להעביר את המזגן למקום אחר. ואילו השכן גגר מעל טוען כיון שבעת התקנת המזגן אף אחד לא מיחה בידו, א"כ יש לו חזקה בזה ולכן אי"צ להעביר את המזגן למקום אחר. הדין עם מי?!

תשובה: מקור דינים אלו בגמ' (נ"ב יז: יז, יח), ובטור ושו"ע (חור"מ סי' קנ"ה סי"ט, וסי' ק"מ, וסי' קנ"ד סט"ז) והנה מה שיש לנו לדון כאן מצד דין הרחקת נזיקין דהיינו שהתחתון בונה את תוספת הדייה האם יכול לכופו את העליון לסלק את הנזק מצד הדין. וצדדי הספק הם, שכיון שבשעה שהעליון התקין את המזגן לא היה שום נזק לתחתון, רק לאחר תקופה כשהרחיב התחתון את ביתו ובנה את קיר הגבס תחת המזגן של העליון נמצא שהוא ניזוק מהצינור של המזגן.

דהנה בגמ' (נ"ב יז: יז) נחלקו אב"י ורבא במי שבא לסמוך ולהעמיד בחצירו או בשדהו דבר שעלול להזיק לשכנו, אחר שיעמיד שם דבר הניזק בדברים שעשו להעמידה שם, האם מותר לסמוך לכתחילה, ואם חייב להרחיק כשסמך, כיון שהניזק עדיין איננו ואין עליו שם מזיק. והנה להלכה יש מחלוקת ראשונים בזה, שדעת רבנו חננאל, ורבנו תם (בנמוסות דף יח: ל"ה ס"ב) שבכל חיובי הרחוקת שאמרום לא חבירו אינו ניזוק בשעה שהמזיק סומך שעדיין לא סמך הניזק את הדבר במקום שהסמיכה עצמה עושה נזק, אע"פ שהניזק עדיין לא העמיד הדבר שיוזק מכח פעולת המזיק, כגון בחפירת בור בסמיכות לחצר חבירו, שכל חפירה וחפירה מחלשת את הקרקע ואע"פ שעדיין לא חפר השני, חייב הראשון להרחיק. ודעת רש"י והר"ף, שאפילו בשאר הרחקות אסור לסמוך אפילו כשאין הדבר הניזק נמצא עדיין בשעה שהמזיק סומך.

והנה הטור (חור"מ סי' קנ"ה סי"ט) כתב וז"ל: החופר בור לתוך שדהו ומכר חצי השדה ובא הלוך לחפור גם הוא בור צריך להרחיק כל שיעור הרחקה אפילו אם היתה עשויה לבורות כיון שהראשון בהיתר עשה שהרי בשלו חפר, עכ"ל.

עוד שם (בסעיף מז-מח) כתב הטור וז"ל: בד"א כשישנו שם דבר הניזוק אבל אינו שם דבר הניזוק מותר לזה לסמוך חוץ מחפירת בור בשדה העשויה לבורות דחשביון ליה מזיק בשעת חפירה משום דכל מרא ומרא מרע לארעיה דאיך ונמצא שמפסידו בידים אבל לדעת רש"י ורב אכפס בכל הני הרחקות אסור לסמוך אפילו אם אין שם דבר הניזוק כיון שהוא דבר שחבירו עשוי לעשותו ואפילו אם בא לסמוך לו דבר המיטלטל אינו יכול לומר הניחני שאסמוך והיום או למחר כשתבא אתה לסמוך ארחיק את שלי דחיישינו שמא יתעצל בהרחקתו ובינתים יבא היזק לזה בסמיכתו לפיכך אינו יכול לסמוך: ואפילו שעשאו בהיתר כגון עשאו בשלו ואח"כ מכר חצי שדהו סמוך לדבר המזיק ללוקח צריך לסלק היזקו ור"ח ור"ת (ספר הישג סי' תרט"ז) כתבו כסברא הראשונה ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל (סימן ג'), עכ"ל:

וכתב מרן הבי"ת (סס סי"ט) וז"ל: וכתב בהגהות אשר"י (סי' ג') ודוקא בבור קיימא לן כוותיה דרבא אבל בכל אינך דמתניתין בגפת ובזבל וכל דכוותיהויה כי ליכא כותל סמך כי ליכא אוצר פותח וכי ליכא בור סמך אילן כן פוסק רבינו חננאל ור"י (כ: תול"ה וס"ב), עכ"ל:

נקודות אור | סיפורים של תיקון מיזות | אנשים שחזרו לכור נחצבתם | וחיזוק לאלו שעדיין...

אמות הלכה וראשו ורובו רק בתורה, נפלו על

אוזניים ערלות ואטומות, ללא דין וללא משפט חרצו דינו על אתר לעונש מוות בירייה לאלתר. בעת שתפוס היה בידיו הכבדות של הנאצי הגוררו כאחד הריקים החוצה להמיתו, נשא חיים תפילה לממית ומחיה: "הן אמנם זכות בי - אין, אך אנא זכרה לי זכות מיטתי שעליה וויתרתי ובאומץ רוחי נתתיה לזולתי, את שכה - חשקתי מסרתי, אנא זכותה יעמוד לי להצילני, הושענא והושיעה נא!".

חיים נייער מתפילתו עת שומע צעקת הנאצי ימ"ש 'עמוד על מקומך, דום!', המוחש היה מזעזע ומפחיד, ואז מתרחשת התפנית... הנאצי לוחש לו בארשת: "וכי סבור אתה שרוצח שפל הנני? נדמה לך כי אשפוך דם נקי על לא עוול?! קום וברח מהר ככל שתוכל הרחק מכאן ולאן שישאך הרוח, שלא יראו אותך יותר כאן לעולם!!".

בעוד חיים בורח כל עוד נשמתו בו, ירה הנאצי ירייה לאוויר בכדי שהקצין היושב בפנים יחשוב שהרגו, וישאר חיים בחיים והייתה נפשו לשלל. ימים ושנים לאחר מכן עננה אותו בחור חיים, שגדל והתמנה לרבה של אנטווערפן פוסק הדור והדרו מרן הרה"ג רבי חיים קרייזווירטה זצ"ל, שהאיר את הארץ בגאונותו והיה לאבוקת אור תורה לכל שארית הפליטה, וכה אמר: "אותה 'עין טובה' שנהגתי לזולת והעברתי לר' ישעיהו הי"ד את מיטתי, היא זאת שהצילה את חיי, ומכאן מודעה רבה לאורייתא 'שעין טוב' הוא יבורך!" (משלי כב טו). (מקורות: ספר 'זכונס לכרכה' עמ' 716 כשם ספר 'עדות חיה' וזיניץ מלת הכה"ח הגר"מ שטיינמנץ ששמעו מפי מרן הגר"ח זצ"ל. ספר 'אולר מיס' ח"ד ק"ד ע"ג).

הלילות, אך כדאית הייתה לו הטרחה מול הרווח העצום להיותו 'בן תורה' ולהמית עצמו באוהלה של תורה.

ויהי מקץ שנתיים ימים התבשר חיים בשמחה רבה כי די לסובלו, וכי מעתה יוכל ללון על גבי ספסל שהתפנה בעזרת נשים להיות לו למיטה, ובזה תבוא סאת צערו לידי גמר, ולא יצטרך לנדוד כל יום מהכא להתם ומהתם להכא, שמחתו הרקיעה שחקים מכיוון שעל ידי זה ירוויח להספיק יותר בלימודו, ואכן כך הווה, התמדתו יומם ולילה נשאו פרי וזיכוהו להיותו 'צורבא דרבנן'.

כך נמשך סדר יומו החדש תקופת מה, עד ליום מן הימים בו פגש חיים דנן את הגאון הרה"ק רבי ישעיהו מישענע הי"ד שהגיע לפולין לצרכי בריאות עיניו, ולא היה לר' ישעיהו מקום ללון, גם להתאכסן בבתי יהודי העיירה גומלי החסדים לא יכל מפני שהתקשה בראייתו. 'מצווה הבאה לידך אל תחמיצנה' ללא ספקות ובלא שהות מסר חיים בשמחה את מיטתו שבבניין ביהמ"ד לר' ישעיהו והוא חזר לישון על הארץ בבקתת הקש של החלבן. עם הניסיון הקשה שבדבר זה שמח חיים שמחה של מצווה על שזכה לעמוד בה בעזר.

חלפו הימים ופני השמים קדרו ונתכסו שחורים, עת פרצה מלחמת העולם השנייה. חיות הטרף ימ"ש שבקשו לטרוף כל נפש, כיתרו את הישיבה ותפסו לקרבן-ציבור את בחיר התלמידים כמר חיים, שהוציאו עליו דיבה שהוא אינו אלא מרגל עבור האויב, חד וחלק. תחנוניו שאין בדבריהם שמץ של אמת ושאין לו בעולמו כלום מלבד ד'

המדרש (ככה יח ה, ובמנחםא"ל, וק"י כאן)

תמה ושואל "קרח שפיקח היה מה ראה לשטות זו, ומתרץ: עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה עומדת לצאת ממנו, שמואל שקול כמשה ואהרן, ועשרים וארבע משמרות עומדות מבני בניו שכולם מתנבאים ברוח הקודש, אמר אפשר הגדולה הזו עתידה לעמוד ממני ואני אדום, ולא ראה יפה וכו'", עכ"ל.

טוב עין הוא יבורך בימים ההם, טרם נוסדו בהיכלי הישיבות הקדושות מקומות אש"ל אכילה שתיה לינה, ותלמידי הישיבה היו לומדים תורה מתוך הדחק תוך וויתור מוחלט על חיי הגשם, לחמם היה יבש ומים שלהם צר כפי מסת יד בני העיר, שהסכימו לארח אותם לארוחות דלות ('קעסט'), והיו מקיימים בחירוף נפש את דברי המשנה (אבות פ"א ה"ד) 'ועל הארץ תישן' כפשוטו בהידור רב, מיטה בשיביבה? מאן דכר שמיה, לא מיניה ולא מקצתיה, ישנו על הצפה כשקש וחציר משמשים להם כמשכב למראשותם.

כך גם הבחור הצעיר 'חיים' שהיגר מגליציה, בשנים שקודם למלחמת העולם השנייה, ללמוד בישיבה בפולין לעסוק בתורת ה' תמימה. בגמר יום לימודו הלך לסעוד את לבו אצל אחד מבני העיר, ומשם הרחיק עוד נדוד במרחק כחצי שעה לבקתת החלבן שהקציב לו מתחת לשולחן מיטה (קרשי עץ...) תמורת שמירה על הרפת לבל ישלטו שם ידי זרים, כך בקיץ בחום ובחורב, וכן בקרח לילות החורף, אמנם קשים היו לו לחיים טלטולי הדרך עד לבקתת הרועים בקצה העיר, סובל היה מקור וחום גם יחד ומפחד

ולכן נלע"ד שצריכים לבוא לבית הדין הבקי בדיני ממונות, ויבדקו את הנושא מקרוב, ויתכן שאם ישנה אפשרות בקלות להעביר את המזגן למקום אחר שלא יזיק יעשו כן, ואם הדבר כרוך בהוצאות, אפשר לבקש מהתחתון שישתתף בהוצאות בכדי שלא יזק. ויהי רצון שנזכה להגדיל תורה ולהאדירה ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא בבריאות איתנה ונהורא מעליא אכי"ר.

אזי התחתון יכול לעכב עליו, אפילו שהעליון קדם והתקין את המזגן לפני שהתחתון בנה את שלו. אמנם אם החזיק הראשון בשימוש, והזיק, בזה ישנה מחלוקת הפוסקים, ולכן קשה לכופו לשנות את מיקום המזגן. ואמנם, דעת הנתיבות המשפט (סי' קנ"ה סק"ג), ורעק"א (סו"ס קנ"א) שבהיזק המתחדש בכל יום, לא מועיל סמיכה בהיתר, וצריך לסלק את ההיזק בכל אופן.

המשך מעמוד הקודם - והוסיף חדר, ובנה תקרת גבס וטען התחתון, שהמזגן יורד על תקרת הגבס ומזיק, ואילו בעל המזגן טוען "החזקתי כבר כמה חודשים במזגן, והתחתון לא מיחה".

נראה שאם עדיין לא החזיק העליון בשימוש זה, דהיינו שמיחה בו מיד או שעדיין לא הספיק להשתמש במזגן,

בית דין צדק ובית הוראה "זרע אמת" צדק צדק ורצוף הלך אחר בית דין... (מנהדן לב)

בית הדין לענייני ממונות | אישות | צואות | ירושות | הסכמי גרושין | קידושין | סיוע בעריכת חוזים | שלום בית

בנשיאות ובראשות אב בית הדין בד"צ "זרע אמת", בד"צ "יורה דעה", וראש כולל הוראה ודיינות "אורות חיים ומשה" אשדוד

אב"ד מקודש הרה"ג יעקב נסים עטייה שליט"א

ובהרכב הדיינים המצויינים: מרא דאתרא רמב"ש א' הרה"ג יצחק שרבאני שליט"א

ראש כולל הוראה ודיינות "חוקי ומשפטי ישראל" הרה"ג יצחק ביטון שליט"א

הדיין המצוייני רב שכונת מקור ברוך ירושלים הרה"ג אהרון ירחי שליט"א

סניפי ביה"ד:

שפת אמת 5 ב"ש

האדמו"ר מבעלז 39 אשדוד

לפתיחת תיקים ושאלות בטלפון

054-8416719

טלפקס: 02-9990043

העלון יוצא לאור להצלחת הגה"צ נשיא מוסדות אורות חיים ומשה

הרה"ג דוד חנניה פינטו שליט"א

ולע"נ מרת אימו הצדקת מודלן מוזל בת מוחה שמוחה ז"ל ח.נ.צ.ב.ה.